

۱۰	مقدمه
۱۱	فصل اول: درآمدی بر حقوق کسب و کار
۱۲	مبحث اول - مبانی حقوق کسب و کار
۴۳	مبحث دوم - قوانین و مقررات کاربردی و حمایتی مرتبط با کسب و کار
۵۱	فصل دوم: حقوق قراردادهای
۵۲	مبحث اول - شرح حقوق قراردادهای
۸۳	مبحث دوم - نمونه فرم‌ها و قوانین کاربردی مرتبط با حقوق قراردادهای
۹۷	فصل سوم: حقوق شرکت‌ها
۹۸	مبحث اول - شرح حقوق شرکت‌ها
۱۴۹	مبحث دوم - نمونه فرم‌های کاربردی حقوق شرکت‌ها
۱۶۷	فصل چهارم: حقوق اسناد تجاری (چک و سفته)
۱۶۸	مبحث اول - شرح حقوق اسناد تجاری
۲۰۳	مبحث دوم - پیوست قوانین مرتبط با اسناد تجاری
۲۲۵	فصل پنجم: حقوق کار
۲۲۶	مبحث اول - حقوق کار
۲۵۱	مبحث دوم - نمونه قرارداد کاربردی حقوق کار
۲۵۹	فصل ششم: حقوق تأمین اجتماعی
۲۶۰	مبحث اول - شرح حقوق تأمین اجتماعی
۲۷۵	مبحث دوم - مقررات کاربردی مرتبط با حقوق تأمین اجتماعی
۲۹۷	فصل هفتم: حقوق مالیات
۲۹۸	مبحث اول - شرح حقوق مالیات
۳۲۵	مبحث دوم - قوانین و مقررات کاربردی مرتبط با حقوق مالیات
۳۵۱	فصل هشتم: حقوق مالکیت فکری
۳۵۲	مبحث اول - شرح حقوق مالکیت فکری
۳۷۱	مبحث دوم - قوانین و مقررات مرتبط با حقوق مالکیت فکری
۳۹۳	فصل نهم: حقوق تجارت الکترونیکی
۳۹۴	مبحث اول - شرح حقوق تجارت الکترونیکی
۴۰۹	مبحث دوم - نمونه فرم‌ها و قوانین کاربردی مرتبط با حقوق تجارت الکترونیکی

مبحث اول - مبانی حقوق کسب و کار

۱- مرجع رسمی اعلام شرایط صدور، تمدید، اصلاح و ابطال مجوزهای کسب و کار، درگاه ملی مجوزهای کشور به نشانی www.G4b.ir است (بند ۲۱ ماده ۱ قانون اجرای اصل ۴۴)؛ بنابراین برای اطلاع از این امر که چه فعالیت‌هایی نیازمند مجوز هستند باید به درگاه اخیر مراجعه نمود؛ در همین راستا کلیه مراجعی که مجوز کسب و کار صادر می‌کنند موظفند نوع، شرایط، هزینه، زمان، فرآیند و مراحل صدور، تمدید و لغو مجوزهای خویش را به همراه مبانی قانونی مربوطه به هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ارسال نمایند تا در سایت G4b.ir نمایش داده شود در غیر اینصورت الزام اشخاص به اخذ مجوز ممنوع است (ماده ۶۲ قانون برنامه پنجم و تبصره ۵ ماده ۷ قانون اجرای اصل ۴۴)؛ همچنین مراجع صادرکننده مجوز کسب و کار حق ندارند حتی با توافق متقاضی مجوز، هیچ شرط یا مدرک یا هزینه‌ای بیش از آنچه در سامانه اخیر آمده است از متقاضی مطالبه نمایند و گرنه مرتکب، علاوه بر جبران خسارت زیان‌دیده به مجازات مندرج در ماده ۱۰۰ قانون مجازات اسامی مصوب ۱۳۷۵ (حبس از دو ماه تا یکسال) محکوم خواهد شد (تبصره ۴ ماده ۷ قانون اجرای اصل ۴۴ و تبصره ۱ ماده ۶۲ قانون برنامه پنجم).

G4b.ir درگاه

ملی مجوزهای کشور

۲- فعالان کسب و کار می‌توانند از طریق درگاه G4b.ir تقاضای صدور مجوز نمایند؛ در صورتی که پس از تکمیل مدارک، مرجع مربوطه از صدور مجوز در مهلت زمانی مقرر شده امتناع نماید، متقاضی می‌تواند از طریق همین درگاه شکایت خود را به دبیرخانه هیأت مقررات زدایی تسلیم و تقاضای تسریع در صدور مجوز را بنماید؛ در این صورت بالاترین مقام دستگاه یا استاندار مربوطه موظف است ظرف حداکثر هفت روز کاری از تاریخ ثبت درخواست با دعوت از متقاضی صدور مجوز و مراجع صادرکننده مجوز، موضوع را بررسی و اشخاصی را

نحوه شکایت از

مرجع صادرکننده

مجوز

که در صدور مجوز اخلال یا اهمال کرده‌اند را به هیأت تخلفات اداری معرفی کند (تبصره ۱ م ۷ قانون اجرای اصل ۴۴)؛ علاوه بر این، امتناع از پذیرش مدارک و درخواست مجوز و تأخیر بیش از ظرف زمانی تعیین شده، مصداق «اخلال در رقابت» محسوب و متقاضی می‌تواند شکایت خود را به مرکز ملی رقابت (به نشانی اینترنتی nicc.gov.ir) نیز تسلیم نماید؛ در این صورت شورای رقابت موظف است به شکایت ذی‌نفع رسیدگی و بالاترین مقام مسئول دستگاه مربوطه را به مجازات تعیین شده در بند (۱۲) ماده (۶۱) قانون اجرای اصل ۴۴ (بین ده میلیون تا یک میلیارد ریال) محکوم نماید (تبصره ۲ ماده ۴۴ قانون اجرای اصل ۴۴).

۳- صادرکنندگان مجوز کسب و کار اجازه ندارند به دلیل «اشباع بودن بازار» از پذیرش تقاضا یا غیرقانونی بودن صدور مجوز کسب و کار امتناع کنند و گرنه علاوه بر محکومیت به صدور مجوز، به مجازات مندرج در بند پیشین محکوم خواهند شد (صدر تبصره ۲ ماده ۷ قانون اجرای اصل ۴۴).
اشباع بازار

۴- مطابق اصل ۲۸ قانون اساسی، اصل بر آزادی انتخاب شغل و انجام کسب و کار است؛ بنابراین ممنوعیت از اشتغال یا منوط کردن آن به گرفتن مجوز استثناء محسوب و محتاج قانون است.
اصل عدم لزوم گرفتن مجوز

۵- پس از تصویب قانون اجرای اصل ۴۴، فعالیت دولت در اقتصاد محدود می‌شود و قلمرو فعالیت بخش غیردولتی گسترده‌تر شد؛ بر اساس این قانون، فعالیت‌های اقتصادی در ایران به سه گروه تقسیم می‌شود:

الف) گروه یک که هرگونه مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت دولت در آن‌ها و یا مشارکت به هر نحو و میزان ممنوع بوده و منحصراً در اختیار بخش غیردولتی است؛ البته ورود دولت در این فعالیت‌ها در حد ضرورت و یا در مناطق کمتر توسعه یافته یا صنایع پیشرفته خطرپذیر که بخش غیردولتی ورود نمی‌کند تحت شرایطی مجاز است (تبصره ماده

ب) گروه دو که دولت حداکثر تا بیست درصد ارزش این فعالیت‌ها در بازار، می‌تواند سهم داشته باشد و مابقی الزاماً در اختیار بخش غیردولتی (اعم از خصوصی، تعاونی و موسسات عمومی غیردولتی) است؛

پ) گروه سه که سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در فعالیت‌ها و بنگاه‌های این گروه منحصرأ در اختیار دولت است و فعالیت بخش غیردولتی در این دسته از فعالیت‌ها صرفأ در قالب خرید خدمت و به شرط حفظ مالکیت صد در صد دولت امکان‌پذیر است مانند رادیو و تلویزیون.

در خصوص طبقه‌بندی فعالیت‌های اخیر باید گفت اولاً تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی هر یک از این سه گروه با هیأت وزیران است^۱ که در خصوص موارد گروه سه باید به تصویب فرماندهی کل نیروهای مسلح نیز برسد؛ ثانیاً اصل بر این است که همه‌ی فعالیت‌ها مشمول گروه یک بوده و فعالیت‌های گروه دو و سه استثناء محسوب می‌شوند (مواد ۲ و ۳ و ۴ قانون اجرای اصل ۴۴) ثالثاً هر امتیازی که برای بنگاه‌های دولتی یا فعالیت اقتصادی گروه یک و دو مقرر شود عیناً با الویت برای بنگاه یا فعالیت اقتصادی مشابه در بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی نیز باید در نظر گرفته شود (ماده ۸ قانون اجرای اصل ۴۴).

انواع فعالیت‌ها^۲ - کسب و کارها از حیث آزادی اشتغال به آنها، به سه دسته قابل تقسیم هستند:
الف) فعالیت‌های ممنوعه؛ لیست فعالیت‌های ممنوعه در فضای مجازی در سایت Internet.ir قابل مشاهده است.
ب) فعالیت‌های ممنوعه؛ لیست فعالیت‌های ممنوعه در فضای مجازی در سایت Internet.ir قابل مشاهده است.
ج) فعالیت‌های مشروطه؛ لیست فعالیت‌های مشروطه در فضای مجازی در سایت Internet.ir قابل مشاهده است.

۱. بنابر مصوبه ۱۳۹۰/۷/۶ هیئت وزیران، باشگاه‌های فرهنگی ورزشی پرسپولیس و استقلال از گروه (۱) به گروه (۲) منتقل شدند تا دولت بتواند سهم بخش دولتی در آنها را نگاه‌دارد.

ب) فعالیت‌های مجاز: فعالیت‌هایی که انجام آن‌ها مجاز بوده و نیاز به گرفتن مجوز از مرجع خاصی هم ندارد مثل داوری در حل و فصل اختلافات.

پ) فعالیت‌های مجاز مشروط: فعالیت‌هایی که انجام آن‌ها مجاز بوده ولی نیاز به گرفتن مجوز دارند که بر دو قسم هستند:

اول- فعالیت‌هایی که ثبت شرکت برای آن‌ها منوط به گرفتن مجوز است؛ به عنوان مثال اگر شرکتی در اساسنامه، «آموزش» را جزو فعالیت خویش آورده باشد ثبت چنین شرکتی محتاج گرفتن مجوز حسب مورد از وزارت آموزش و پرورش یا وزارت علوم یا سازمان فنی و حرفه‌ای است؛ گفتنی است اصولاً ثبت شرکت نیاز به گرفتن مجوز خاصی نداشته و منوط شدن ثبت شرکت به مجوز امر کاملاً استثنایی محسوب شده و صرفاً در ۱۷ مورد فعالیت، ثبت شرکت منوط به مجوز است که فهرست آن در سایت دادبانان قابل مشاهده است.

دوم- فعالیت‌هایی که ثبت شرکت برای آن‌ها نیاز به گرفتن مجوز ندارد ولی «شروع فعالیت» نیاز به گرفتن مجوز دارد که فهرست این‌گونه فعالیت‌ها در قالب کتابچه الکترونیکی در سایت G4b.ir قابل مشاهده است.

- ۷- متقاضی مجوز ممکن است شخص حقیقی یا حقوقی باشد و اصولاً گرفتن مجوز نیازی به ثبت شرکت ندارد؛ به عنوان مثال متقاضی مجوز انتشارات ممکن است شخص حقیقی یا موسسه ثبت شده باشد؛ با وجود این، به طور استثنایی ممکن است مجوزی صرفاً به شخص حقیقی یا حقوقی داده شود؛ به عنوان مثال مجوز بازاریابی شبکه‌ای صرفاً به شرکت سهامی خاص داده می‌شود.

عدم نیاز به
ثبت شرکت
برای گرفتن
مجوز

۸- صرف ثبت شرکت به منزله مجوز شروع فعالیت مندرج در اساسنامه شرکت محسوب نمی‌شود و در صورتی که آن فعالیت برابر قانون محتاج گرفتن مجوز باشد، شرکت باید پیش از شروع فعالیت آن مجوز را دریافت نماید.

۹- افراد صنفی (یعنی هر شخص حقیقی یا حقوقی که محل کسب دایر یا وسیله‌ی کسی را فراهم کرده و به عرضه کالا یا خدمت به مصرف‌کننده اشتغال دارد) موظفند قبل از تأسیس هر نوع واحد صنفی یا اشتغال به کسب و حرفه نسبت به اخذ پروانه کسب اقدام نمایند؛ پروانه کسب، مجوزی است که به منظور شروع و ادامه کسب و کار یا حرفه به صورت دائم (برای مدت پنج سال) و یا موقت (به مدت یکسال) به فرد یا افراد صنفی برای محل مشخص یا وسیله کسب معین صادر می‌گردد. (ماده ۵ قانون نظام صنفی).

۱۰- مراحل صدور پروانه کسب طبق ماده ۲۶ قانون نظام صنفی و ماده ۲ آیین نامه اجرایی نحوه صدور و تمدید پروانه کسب، عبارت است از:

الف- تقاضای پروانه کسب می‌بایست به سامانه G4b.ir و سپس iraniansnaf.ir مراجعه و تقاضای خود را ثبت و نسبت به اخذ کد رهگیری اقدام نماید.

ب- مرجع صدور پروانه کسب موظف است حداکثر ظرف مدت پانزده روز از تاریخ دریافت تقاضا، پاسخ تقاضای را مبنی بر رد یا قبولی تقاضا به وی ابلاغ کند؛ عدم اعلام نظر در مدت یاد شده به منزله پذیرش محسوب می‌گردد.

پ- پس از قبول تقاضا (یا عدم اعلام نظر مرجع صدور در موعد مقرر) مرجع صدور پروانه کسب مکلف است، استعلام‌های مورد نیاز را صادر و دستگاه‌های استعلام‌شونده نیز موظفند حداکثر ظرف مدت پانزده روز از تاریخ دریافت استعلام، نظر قطعی خود را اعلام دارند؛ اعلام نظر موافق دستگاه‌های استعلام‌شونده باید بدون ابهام و هرگونه قید و شرط و نظر مخالف نیز مستند به دلایل قانونی باشد. در غیر این صورت و یا در صورت عدم اعلام نظر

ثبت شرکت،
مجوز شروع
فعالیت محسوب
نمی‌شود
لزوم اخذ
پروانه کسب
از سوی افراد
صنفی

مراحل صدور
پروانه کسب

در مهلت مقرر، به منزله نظر مثبت تلقی می‌گردد و پاسخ منفی خارج از موعد مقرر مانع از صدور پروانه کسب نخواهد شد.

ت- متقاضی موظف است حداکثر ظرف سه ماه، مدارک مورد نیاز برای صدور پروانه کسب را تهیه و از طریق سامانه ارسال نماید.

ث- مرجع صدور پروانه کسب موظف است پس از دریافت مدارک مورد نیاز و تطبیق با اصل آن، حداکثر ظرف پانزده روز نسبت به صدور پروانه کسب و تسلیم آن به متقاضی اقدام کند.

۱۱- شرایط لازم برای صدور پروانه کسب طبق ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه صدور و تمدید پروانه کسب، عبارت است از:

الف- شرایط عمومی:

• سند مالکیت عین و منفعت و یا منافع از جمله اجارهنامه، صلحنامه، هبه، قرارداد مشارکت،

مپایهنامه و یا قراردادهای موضوع ماده (۱۰) قانون مدنی هم از رسمی و یا عادی (در روستاها احراز مالکیت طبق عرف محل است)؛

• گواهی صلاحیت از نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران؛ صرفاً واحدهای صنفی

موضوع ماده (۲) آیین نامه اساکن عمومی مصوب مورخ ۱۳۶۳/۳/۲۳ هیأت وزیران مشمول گواهی صلاحیت نیروی انتظامی می‌باشند؛

• گواهی اداره امور مالیاتی ذی ربط مبنی بر تشکیل پرونده یا پرداخت یا ترتیب پرداخت

بدهی مالیات قطعی شده (موضوع ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم)^۱؛

۱. گواهی مالیاتی برای گرفتن تسهیلات بانکی و صدور یا تمدید کارت بازرگانی و پروانه کسب الزامی است

(ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم)؛ اما صدور ضمانت‌نامه بانکی یا اعتبارات استادی و یا صدور جواز

تأسیس و پروانه بهره‌برداری نیازی به گواهی اخیر ندارد.

• گواهی گذراندن دوره‌های آموزشی احکام تجارت و کسب و کار در چارچوب

دستورالعمل آموزش (موضوع بند ن ماده ۳۰ قانون نظام صنفی)؛

• شناسنامه و کارت ملی برای اتباع ایرانی و گذرنامه و پروانه کار برای اتباع خارجی به

همراه شش قطعه عکس پرسنلی؛

• کارت پایان خدمت نظام وظیفه یا معافیت دائم یا پزشکی یا گواهی اشتغال به تحصیل

برای آقایان کمتر از پنجاه سال سن؛

• حداقل سن برای دریافت پروانه کسب هیجده سال می‌باشد.

ب- شرایط اختصاصی:

• کارت معاینه پزشکی و گواهی صلاحیت بهداشتی از مراکز بهداشتی، درمانی (برای

صنوف مشمول قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و

بهداشتی)؛

• پروانه تخصصی و فنی یا دیپلم فنی یا مدارک دانشگاهی مرتبط با حضور یک نفر واجد

شرایط شاغل در واحد صنفی.

۱۲- پروانه کسب اشخاص حقوقی به نام شرکت با ذکر نام مدیرعامل و یا یکی از اعضای هیأت

مدیره (براساس مصوبه هیأت مدیره) و در شرکت‌های مدنی نیز پروانه کسب به نام یکی از

شرکاء با رضایت رسمی (محضری) سایر شرکاء صادر می‌گردد (ماده ۱۳ آیین نامه)؛ در فرض

اخیر، یعنی در جایی که چند نفر، یک واحد صنفی را به صورت مشترک اداره کنند، به طور

«مشترک»^۱ مسئولیت امور واحد را بر عهده خواهند داشت (تبصره ۴ ماده ۱۲ قانون نظام صنفی).

نحوه صدور پروانه
کسب برای اشخاص
حقوقی یا اشخاص
حقیقی متعدد
(مشارکت مدنی)

۱- مطابق ماده ۲۲۰ قانون تجارت اگر چند نفر با یکدیگر فعالیت تجاری انجام دهند اما شرکت خویش را

ثبت نکنند در مقابل اشخاص ثالث مسئولیت «تضامنی» داشته و در برابر بدهی‌های شرکت هر شریک صد در

صد مسئول است اما اگر اشخاص اخیر مشمول قانون نظام صنفی باشند «مشترکاً» در مقابل اشخاص ثالث